

PARLAMENTAIRE CENTRUM
 VERBODENDE POLITIEKE
 PARTIEN

Prof. dr. H.E.S. Woldring

Euthanasie bespreekbaar

In verband met het vraagstuk van euthanasie begin ik met een verwijzing naar enkele CDA-documenten. Artikel 13 van het *Program van Uitgangspunten* luidt als volgt: 'Eerbied voor en bescherming van menselijk leven . . . behoort hoeksteen te zijn van onze rechtsorde.' In de toelichting op dat program staat in hoofdstuk III: 'Het beschermen van menselijk leven dat weerloos is, ongewenst of onvolmaakt of dat niet voldoet aan de doorsnee opvatting van wat menswaardig is: dat zal een hoeksteen in onze rechtsstaat moeten blijven. Dit geldt met name voor het ongebooren, gehandicapte en naar het einde neigende leven.' In het verkiezingsprogram 1989-'93 *Verantwoord voortbouwen*, hoofdstuk IX, par. 1.5.2., wordt gesteld 'dat het bewust toedienen van een behandeling om de dood te laten intreden strafbaar blijft'.

Met deze woorden wil het CDA betreffende euthanasie antwoord geven op het bijbels getuigenis dat onder andere inhoudt dat het leven een gave van God is. Het CDA staat terecht op de bres voor het kwetsbare leven, met name ook voor het leven in zijn eindfase, en het verzet zich tegen gangbare opvattingen over leven en sterven die gebaseerd zijn op menselijke autonomie en eigenmachtigheid.

Ik vraag aandacht voor een andere kant

van het euthanasievraagstuk. Onbedoeld dreigt het CDA met zijn standpunt betreffende euthanasie tot moralisme te vervallen. Spreken over eerbied voor en bescherming van het leven en opkomen voor menselijke waardigheid, zónder te spreken over de strijd tegen de demonie in het leven en over het uiteindelijke toekomstperspectief van het leven, kan uitlopen op een moralistische verabsolutering van het mensenleven die ten koste gaat van het verstaan van het bijbels getuigenis; een getuigenis dat niet over het menselijk leven in vage, algemene termen spreekt, maar over de *zin* van het leven die de menselijke waardigheid en verantwoordelijkheid bepaalt.

Of men nu over passieve, indirecte of actieve euthanasie spreekt, steeds is er sprake van het nemen van een beslissing en dus van een niet te ontlopen verantwoordelijkheid. Een beslissing en verantwoordelijkheid die men vanuit de christelijke levensbeschouwing moet relateren aan de vraag naar de *zin* van het leven, die de relatie tot God en de medemensen betreft. Ernstig zieke patiënten kunnen het lijden ervaren als iets dat hun leven overwoekert, hun menswaardigheid teistert en de communicatie met God en medemensen doet verschrompelen; een ervaring van lijden die voor familieleden en artsen

evident zichtbaar is en die door hen een 'noodsituatie' kan worden genoemd.

Is het verantwoord de demonie of de 'macht van de duisternis' in de letterlijke betekenis van het woord het leven te laten verdonkeren? Men kan de vraag stellen naar de zin van het lijden als loutering, maar als het lijden het leven overheerst en verduistert kan bij een patiënt de wens rijpen naar een opzettelijke levensbeëindiging of actieve euthanasie, letterlijk een *goede dood*: bij Christus zijn en het sterven als winst beschouwen (Philippenzen 1, 21). Het komt voor dat een patiënt (en de familie) bidt om uit het lijden te worden verlost en om te sterven. En het is onjuist en inconsequent 'bidden en werken' van elkaar los te maken. Derhalve moet het onverantwoord heten, wanneer iemand bidt om verlossing uit lijden en de beschikbare medische middelen wel worden gebruikt om het sterven uit te stellen en die middelen niet worden gebruikt om de uitgesproken wens tot sterven uit te voeren. Vanuit een levensbeschouwing die op het bijbels getuigenis is gebaseerd, kan het verantwoord zijn om in zo'n levensfase actieve euthanasie te wensen en uit te voeren. In elk geval is het religieus en moreel niet verantwoord te zeggen: nooit euthanasie. Binnen een christelijke levensbeschouwing heeft actieve euthanasie een legitieme plaats.

Nu is het privéleven van individuele mensen op talloze manieren vervlochten met de rechtsorde van de staat. De overheid heeft de taak het leven te beschermen en zij doet dat door middel van wetgeving. Het CDA aanvaardt het bijbels getuigenis, maar het is absurd te denken dat het een christelijke visie op de zin van leven en sterven zou kunnen of willen voorschrijven. Bovendien is het onmogelijk in algemene termen vast te stellen wanneer zinvol leven eindigt en derhalve ook om betreffende actieve euthanasie een waterdichte wet te maken. Toch blijkt wetgeving betreffende actieve euthanasie nodig en daarom zal men tot afspraken moeten ko-

men. Het getuigt echter van star moralisme om onder andere in naam van menselijke waardigheid een algemeen verbod betreffende actieve euthanasie te willen handhaven; zo'n verbod doet de menselijke waardigheid en humaniteit in de samenleving geen recht en het bevordert hypocrisie.

In antwoord op het bijbels getuigenis kan het CDA voor de beschermwaardigheid van het leven opkomen zonder in moralisme te vervallen en kan tegelijkertijd actieve euthanasie politiek bespreekbaar zijn. In het democratisch proces van besluitvorming kan het CDA meewerken om tot een nieuwe wetgeving te komen, niet terwille van een compromis met coalitiepartners, maar omdat vanuit een christelijke visie op leven en sterven het CDA een eigen inbreng in die besluitvorming kan hebben; een zorgvuldige besluitvorming die de eigen verantwoordelijkheid van de patiënt en de moeilijker wordende verantwoordelijkheid van de artsen tot gelding moet brengen, en die het misbruik van een nieuwe wet (zoals bij elke wet) nooit zal kunnen uitsluiten, maar wel moet minimaliseren.

De geciteerde passage uit het CDA-verkiezingsprogramma verdient waardering, omdat de partij blijk geeft voor het kwetsbare leven op te komen. Die passage verdient echter tevens een uitwerking in de lijn van de bestaande jurisprudentie: actieve euthanasie is niet strafbaar indien bepaalde stringente voorwaarden van zorgvuldigheid in acht worden genomen. Tot die voorwaarden behoren ten minste dat *a.* de patiënt de wens tot levensbeëindiging vrijwillig en duidelijk kenbaar maakt; *b.* die wens voortkomt uit een situatie van ondraaglijk lijden; *c.* een arts – met erkenning van zijn/haar eigen verantwoordelijkheid – de levensbeëindiging verricht, na verkregen instemming met die handeling van een andere arts.

